

TCMB'ye yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan müdahaleler şirketler hukuku açısından nasıl yorumlanabilir?

Yazar: Av. Zahide Altunbaş Sancak // Av. Barış Ülker

14 Ocak 1970 tarihli yürürlükteki Merkez Bankası Kanunu'na ["MBK"] göre "anonim şirket" statüsünde olan Merkez Bankası'nı "ülkenin para politikasından sorumlu kurumu" olarak tanımlamak mümkün. Biz de yazımızda, son dönemde gündemi meşgul eden "TCMB'ye Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan müdahaleler" konusunu şirketler hukuku açısından değerlendirdik.

TCMB anonim şirket niteliğinde olmasına rağmen Türk Ticaret Kanunu ["TTK"] hükümleri uyarınca kurulan alelade bir anonim şirketten farklı bir yapıya sahip. Bu *sui generis* anonim şirket, başta bağımsızlık tartışmalarının içerisinde, gündemdeki yerini korumaya devam ediyor.

Peki, TCMB'ye yürütmenin başı olan Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan müdahaleler şirketler hukuku açısından nasıl yorumlanabilir? TCMB'nin pay sahipliği yapısına bakıldığında, A, B, C ve D sınıfı hisselerden oluşan hissedarlık yapısında A sınıfı hazineye, B sınıfı milli bankalara, C sınıfı diğer bankalarla imtiyazlı şirketlere ve D sınıfı Türk Ticaret müesseselerine ve Türk vatandaşlığını haiz tüzel ve gerçek kişilere tahsis edilmiştir. 2020 yılı temmuz ayı sonu itibarıyla, Merkez Bankası sermayesinin % 55,12'si A sınıfı, % 23,25'i B sınıfı, % 2,51'i C sınıfı, % 19,12'si ise D sınıfı hisselerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, hisselerin çoğunluğunun [%55.12'sinin] sahibi Hazine'dir.

TCMB'nin organizasyon yapısı

Organizasyon yapısı açıdan ise TCMB; genel kurul, banka meclisi, para politikası kurulu, denetleme kurulu, başkanlık [gubernör] ve yönetim komitesi olmak üzere altı organdan oluşuyor. MBK'ye ve TCMB Esas Sözleşmesi'ne ["Esas Sözleşme"] bakıldığında bu yapıda ilk bakışta genel kurul, denetleme kurulu, banka meclisi ve başkanın aynı seviyede olduğu ve başkanın altında da para politikası kurulu ile yönetim komitesinin yer aldığı düşünülebilir. Buna karşın TCMB üzerinde tam yetki ve kontrol hakkına sahip olan banka meclisi, başkan ile genel kurulca seçilecek altı üyeden oluşur. Yine, TCMB'nin bütün muamele ve hesaplarını denetleyen denetleme kurulu da genel kurulca seçilecek dört üyeden oluşur. Bu açıdan, TCMB'nin üst iradesinin ve karar alma organının aslında genel kurul ile başkanlık arasında bölündüğü görülebilir.

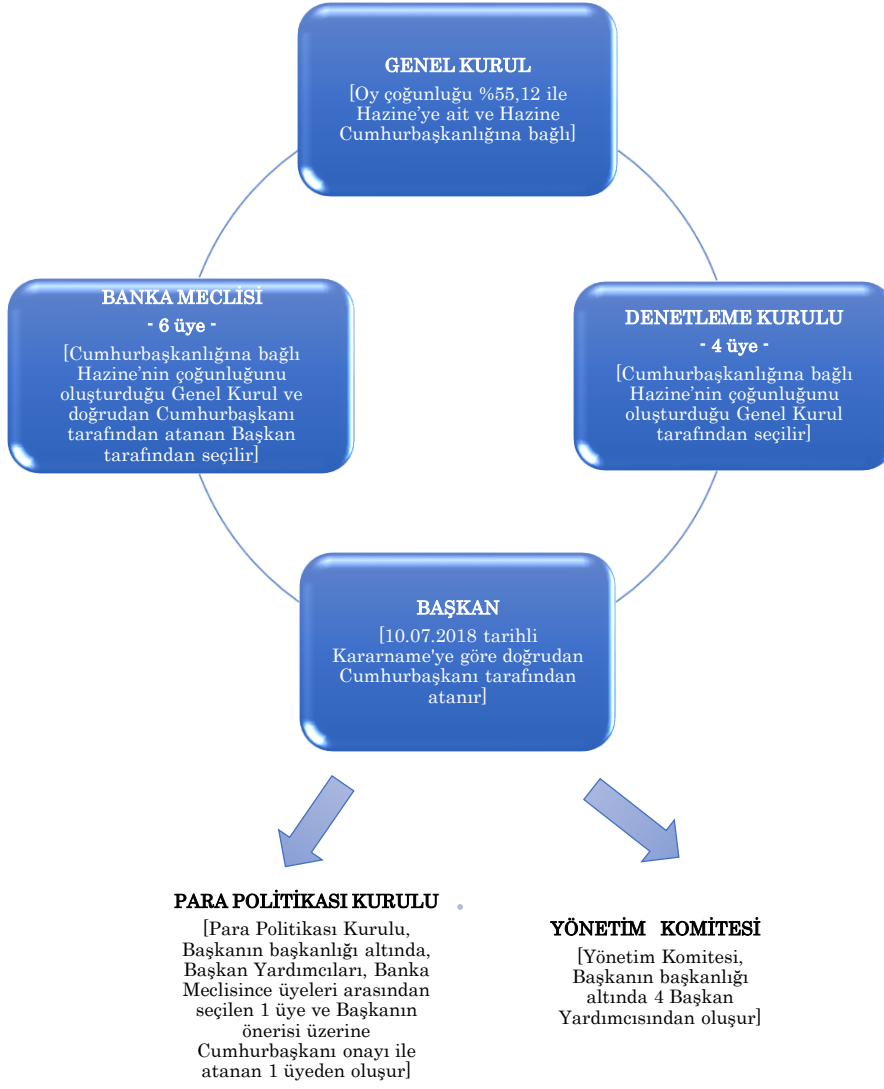
Hazine, genel kurulda tek başına toplantı ve karar nisabını sağlayabilecek güçte

Genel kurulda her on hisseye sahip olan kimse bir oya sahiptir. Genel kurul, istisnalar saklı kalmak üzere, TCMB sermayesinin %50 + 1'ini temsil eden pay sahiplerinin huzuru ile toplanır ve kararlar mevcut oyların çoğunluğu ile alınır. Ayrıca, genel kurullara başkan başkanlık eder. Bu kapsamda sermayenin %55,12'sine sahip olan Hazine, genel kurulda tek başına toplantı ve karar nisaplarını sağlayabilecek güçtedir. Hazinenin tanımına bakıldığında ise genel bütçe ile idare edilen kamu kuruluşlarının taşınır ve taşınmaz malları, hakları, alacakları ve borçları açısından devlet tüzel kişiliğine verilen addır. Devlet tüzel kişiliğini temsil yetkisi ise yürütme erkinin en tepesinde bulunan Cumhurbaşkanındadır.

TCMB başkanı uygulamada doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı

Başkanlık organına bakıldığında ise 10.07.2018 tarihli "Üst Kademe Yöneticileri ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Atama Usullerine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinden" sonra başkanın da Cumhurbaşkanlığı tarafından doğrudan atanması usulü getirilmiştir. Dolayısıyla, TCMB'nin başkanı da uygulamada doğrudan Cumhurbaşkanlığına bağlı olup başkan, Cumhurbaşkanlığının hiyerarşik olarak astıdır.

TCMB Organizasyon Şeması

TCMB'nin yukarıda açıkladığımız pay sahipliği yapısı ve karar alma mekanizmaları ışığında, şirketin üst iradesi ve karar alma organının “özellikle mikro yönetim ilkelerini benimsemiş Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde” dolaylı olarak Cumhurbaşkanı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, TCMB'ye yönelik Cumhurbaşkanı tarafından yapılan müdahalelerin, bu sui generis anonim şirketin yönetiminin en nihayetinde Cumhurbaşkanlığına bağlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda hukuki olduğu sonucuna varılabilir.

Bununla birlikte, TCMB her ne kadar alelade bir banka niteliğine sahip olmasa da özünde hala bir bankadır ve bankalar da güven kuruluşlarıdır. Bu doğrultuda, pay sahipliği yapısı ve karar alma mekanizmalarının Cumhurbaşkanı tarafından TCMB'ye yapılan müdahaleyi hukuki kıldığı gerçeği bir yana bırakılırsa, TCMB'nin yansıttığı “kurumsal güven” bakımından bu tarz müdahalelerin yerindelik bakımından son derece menfi etkilerinin olduğu neredeyse önde gelen tüm ekonomistler tarafından sıklıkla dile getirilmektedir.

Bu içerik yalnızca bilgi verme amaçlı olup hiçbir surette hukuki tavsiye niteliği taşımamaktadır.

Fikri mülkiyet hakları Güleriyüz & Partners Avukatlık Bürosu'na ait olan bu içeriğin yazılı izin alınmaksızın çoğaltılması, kopyalanması ve kullanılması yasaktır.

This content is solely produced for informative reasons and do not constitute legal opinion or advice under any circumstances. Güleriyüz & Partners Attorneys at Law is the sole owner of the intellectual property rights of this content and shall not be reproduced, copied, or used without written consent of Güleriyüz & Partners Attorneys at Law.